

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
завідувач кафедри
д.е.н., проф. Козак Ю.Г.
“ ” 2020 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності міжнародна економіка
за темою:

«Стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності
транскордонних регіонів в умовах інтеграції (на прикладі євро регіону
«Нижній Дунай»)»

Виконала: студентка 6 курсу
спеціальності 6.030503 Міжнародна економіка
Кабанова Валерія Павлівна

Науковий керівник:
д.е.н., професор
Козак Юрій Георгієвич

АНОТАЦІЯ

Кабанова В.П., «Стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності транскордонних регіонів в умовах інтеграції (на прикладі євро регіону «Нижній Дунай»)), кваліфікаційна робота на здобуття ступені освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за магістерською програмою «Міжнародні економічні відносини», Одеський Національний Економічний Університет м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження - євро регіон «Нижній Дунай» та його діяльність у процесі транскордонного співробітництва із сусідніми територіями Румунії та Республіки Молдова. У роботі розглядаються сутність та форми зовнішньоекономічної діяльності регіону, розглянуто чинники активізації зовнішньоекономічної діяльності транскордонного регіону та методи оцінки зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай».

Зроблений комплексний аналіз зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай». Подано економічну характеристику євро регіону «Нижній Дунай». Оцінено вплив угоди про зону вільної торгівлі на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків між учасниками євро регіону «Нижній Дунай».

Запропоновано організаційні заходи щодо удосконалення міжнародної конкурентоспроможності євро регіону «Нижній Дунай» та можливості використання переваг зони вільної торгівлі, як чинника активізації зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай».

Ключові слова: зовнішньоторговельна діяльність, зовнішньоекономічна діяльність регіонів, SWOT-аналіз, транскордонне співробітництво, євро регіон «Нижній Дунай».

ANNOTATION

Kabanova V.P., «The state and prospects of development of foreign economic activity of cross-border regions in terms of integration (on the example of the Lower Danube Euroregion)»
Qualification work master's degree in specialty
292 "International Economic Relations" under the master's program
"International Economic Relations",
Odesa National Economic University
Odesa, 2019

The Master's qualification work consists of three sections. The object of study is the Lower Danube Euroregion and its activities in the process of cross-border cooperation with the neighboring territories of Romania and the Republic of Moldova. The paper examines the nature and forms of foreign economic activity of the region, considers the factors of intensification of foreign economic activity of the cross-border region and methods of evaluation of foreign economic activity of the Euroregion "Lower Danube".

A comprehensive analysis of foreign economic activity of the Lower Danube Euroregion has been made. The economic characteristics of the Lower Danube Euroregion are presented. The impact of the FTZ on the development of foreign economic relations between the participants of the Lower Danube Euroregion was assessed.

Organizational measures are proposed to improve the international competitiveness of the Lower Danube Euroregion and the opportunity to use the benefits of the free trade area as a factor in enhancing the external economic activity of the Lower Danube Euroregion.

Keywords: foreign trade activity, foreign economic activity of regions, SWOT-analysis, cross-border cooperation, euroregion "Lower Danube".

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ	6
1.1 Сутність та форми зовнішньоекономічної діяльності регіону.....	6
1.2. Економічна інтеграція як чинник активізації зовнішньоекономічної діяльності.....	13
1.3. Методи оцінки зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай».....	18
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ»	26
2.1 Організаційна економічна характеристика євро регіону «Нижній Дунай» як суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності.....	26
2.2 Оцінка впливу угоди про зону вільної торгівлі на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків між учасниками євро регіону «Нижній Дунай».....	35
2.3 Аналіз чинників впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай».....	47
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ»	49
3.1. Організаційні заходи з активізації зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай».....	49
3.2. Використання переваг зони вільної торгівлі Україна-ЄС, як чинник активізації зовнішньоекономічної діяльності євро регіону «Нижній Дунай».....	56
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Останнім часом області України приймають активну участь у створенні єврорегіонів та здійсненні транскордонного співробітництва із регіонами Республіки Білорусь, Республіки Молдова, Європейського Союзу та ін.

Особової актуальності дана проблема набуває в умовах приєднання України до європейського економічного простору, який характеризується високим ступенем конкурентної боротьби. Аналіз сучасного стану транскордонного співробітництва в єврорегіоні «Нижній Дунай» дозволить більш ефективно інтегруватися у світовий економічний простір в якості суб'єкту міжнародних економічних відносин. Вищезазначене відбиває актуальність тему кваліфікаційної роботи.

Мета дипломної роботи полягає в аналізі розвитку транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай» та у пошуку шляхів підвищення ефективності єврорегіону «Нижній Дунай».

Завдання роботи полягають у наступному:

- дослідити сутність та форми зовнішньоекономічної діяльності регіону;
- визначити методики оцінки ефективності функціонування в рамках єврорегіону;
- проаналізувати сучасний стан включення єврорегіону «Нижній Дунай» у систему зовнішньоекономічних зв'язків;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення транспортного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай».

Об'єкт дослідження єврорегіон «Нижній Дунай» та його діяльність у сфері транскордонного співробітництва із сусідніми територіями Румунії та Республіки Молдова.

Предмет дослідження – транскордонні відносини між Одеським регіоном та регіонами Румунії та Республіки Молдова.

Методологічною основою роботи є теоретичні положення економічної науки, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, присвячені проблемам транскордонного співробітництва. У роботі було використано наступні загальнонаукові та спеціальні методи: методи узагальнення та синтезу, статистичного та економічного аналізу, SWOT-аналіз, графічні методи аналізу.

Інформаційною основою дослідження виступають закони та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та Міністерства економіки.

ВИСНОВКИ

У результаті аналізу широкого спектра теоретичних та аналітичних джерел щодо проблеми транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай» та визначення напрямків щодо її підвищення зробимо такі висновки:

Транскордонне співробітництво — це спеціальна система взаємодії між регіонами суміжних держав (прикордонними регіонами), пов'язаних спільним відрізком міждержавного кордону, спрямована на вирішення конкретної проблеми транскордонного характеру або співпрацю в окремій галузі, де характер взаємодії в межах національних законодавств і міждержавних угод визначається відповідно до Мадридської конвенції спільними рішеннями регіональної і місцевої влад.

У процесі співробітництва прикордонних регіонів, на транскордонний ефект впливають різні фактори, що потребують системного підходу до їх класифікації. На основі особливостей розвитку прикордонних регіонів, що пов'язані безпосередньо розташуванням із регіонами сусідніх держав та аналізу підходів науковців зазначених вище, виокремлюємо фактори, що пов'язані з локалізацією (геополітичні: сусідство з мирними державами, сусідство із наявністю загрози переміщення кордонів в результаті військових дій та сусідство з державами, віддаленими через морський простір), спеціалізацією (економічні, соціальні, правові та адміністративні, інфраструктурні) та їх характером впливу на диференціацію прикордонних регіонів на предмет однорідності та розвинутості співробітництва прикордонних регіонів для стимулювання чи протидії їх негативному розвитку в рамках єврорегіону Нижній Дунай.

Активізація транскордонного співробітництва (ТКС) є однією із визначальних рис розвитку сучасної міжнародної економіки. У той же час використання європейських форм та механізмів його реалізації в українських умовах виявилось малоефективним. Не останню роль у цьому відіграла

відсутність науково обґрунтованої методики оцінки ефективності транскордонного співробітництва, використання якої може допомогти визначити проблемні сторони та пріоритетні напрямки для його активізації

Результатом проведеного дослідження єврорегіону, як складової господарського комплексу України, є висновок про високий потенціал області, обумовлений географічним положенням, розвинутою транспортною інфраструктурою, високим інтелектуальним потенціалом, наявністю аграрної структури, переробної промисловості

Відзначимо незадовільний стан транспортної інфраструктури. Транспортна система єврорегіону «Нижній Дунай» спроможна забезпечити пропуск великого обсягу транзитних перевезень. Однак, показники транзитних перевезень не відповідають міжнародним вимогам щодо швидкості, неперервності, цілості вантажів, тарифів і цін на послуги значно стримує зростання обсягів.

Основними причини падіння інвестиційної активності є: несприятливі умови для інвестування, недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності, неналежним чином розвинута система підготовки інвестиційних програм і проектів для надання державних інвестицій; нерозвиненість інвестиційного ринку та інфраструктури; відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства в інвестуванні.

Серед країн світу лідерами прямого іноземного інвестування в економіку міста у 2018 році були: Кіпр, Велика Британія, Нідерланди, США, Німеччина

Отже, у цілому, статистичні дані свідчать про те, що єврорегіон залишається привабливими для закордонних інвесторів, він не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованим у світове господарство. Однак, є невикористані резерви для підвищення ЗЕД.

Технологічні парки на сьогодні розглядаються в якості основного чинника створення та розвитку інноваційної економіки. При становленні економіки інноваційного типу технопарки сприяють переходу до нового

технологічного укладу, прискорюють процес комерціалізації досягнень інноваційної сфери, сприяють більшій ефективності функціонування підприємств малого та середнього бізнесу.

Однією з форм зовнішньоекономічної діяльності є іноземне інвестування, яке набуває важливого значення для економічного розвитку, сприяє заходам макроекономічної політики стабілізації. Світовий досвід свідчить, що без залучення іноземних інвестицій, не маючи доступу до сучасних технологій, під час постійного посилення впливу процесів глобалізації країнам важко вийти на достатньо високий економічний рівень розвитку.

З метою ефективного функціонування та розвитку вітчизняним підприємствам необхідно активізувати свою інноваційну діяльність. Активізація такої діяльності передбачає інтеграцію в сучасні умови ефективного розвитку інноваційного ринку та підтримання високого рівня конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках шляхом постійного впровадження технічних і технологічних новинок.

Основними способами та методами активізації інноваційної діяльності в межах «Нижнього Дунаю» повинні бути: - удосконалення системи фінансування товарно-інноваційних та інвестиційних проектів шляхом оптимізації показників кредитної лінії; - поліпшення інформаційної та маркетингової роботи за рахунок створення інформаційно-аналітичного відділу у складі служби маркетингу з чітко визначеною структурою та функціями спеціалістів; - упровадження товароорієнтовної організаційної структури управління на підприємстві, продукція якого характерна незначним рівнем наукоємності та нешироким номенклатурним діапазоном; удосконалення системи стимулювання інноваційної праці .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агентство транскордонного співробітництва «Єврорегіон «Нижній Дунай» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://euroregionagency.od.ua/about>
2. Батура О. В. Іноземні інвестиції в системі становлення ринкової економіки України : [монографія] / О. В. Батура, К. В. Комарова. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2002. – 179 с
3. Бурич І. В. Наукові підходи до формування портфеля інвестиційно-інноваційних проектів у контексті сталого розвитку регіону
4. Вертинская Т. С. Регионы в международных экономических отношениях / НАН Беларуси ; Ин-т экономики. – Минск, 2000. – 190 с.
5. Гоблик В. В. Формування та розвиток транскордонних регіонів між Україною та ЄС : дис. докт. ек. наук : 08.00.05 / Гоблик Володимир Васильович – Львів, 2014. – 435 с.
6. Верховна Рада України. Юридичний інтернет-ресурс [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://protokol.com.ua/ua/pro_stimulyuvanny_rozvitku_regioniv/
7. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.3./ Редкол.: С.В.Мочерний (відпов. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952 с
8. Єгорова О. Щодо державної допомоги діяльності технопарків в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/7535>
9. Жулканич О. М., Лендел М. А. Концептуальні основи розвитку регіональних зовнішньоекономічних зв'язків // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Економіка», № 8, 2001. – С. 29–35.
- 10.Замора О.М. Передумови та перспективи розвитку транскордонного співробітництва України та Російської Федерації (на прикладі Сумської області): матеріали V Міжн. науково-практ. конф. студентів, аспірантів

- і молодих науковців «Європейська і євроатлантичні інтеграція та транскордонне співробітництво»: тези доп, Т. 2. – Луцьк, 2008. – С. 79.
11. Інфраструктурне забезпечення конкурентної економіки регіонів (методологія і механізми) / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Ред. кол.: науковий редактор д. е. н., проф. П.Ю. Беленький, к. е. н. Н.А. Мікула, к. е. н. Н.І. Гомольська. – Львів, 2002. – 308 с.
12. Каримова А.Б. Регионы в современном мире // СОЦИС. – 2006. – №5.
13. Корольчук Л.В. Активізація транскордонного співробітництва регіонів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Л.В. Корольчук. – Луцьк, 2008. – 203 с.
14. Козак Ю.Г. Сутність та роль технопарків в інноваційному розвитку країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/10586/90106.pdf;jsessionid=A2DE20B6C5369D3C0CD583B5F15C26B0?sequence>
15. Мікула Н. А. Пріоритети створення інноваційно- інвестиційних транскордонних кластерів та промислових зон у західних регіонах України / Н. А. Мікула [Електронний ресурс] : Аналітична записка. – Режим доступу : <http://lv.niss.gov.ua/public/file/1/analit>
16. Мікула Н. А. Транскордонне співробітництво в умовах інтеграційних процесів України : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня докт. екон. наук : спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / Ін-т регіональних дослідж. НАНУ / Н. А. Мікула. – Л., 2005. – 40 с.
17. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : [Моногр.] / Н.А. Мікула – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

18. Мілашовська О. І. Прикордонний регіон як об'єкт дослідження регіональної економіки / О. І. Мілашовська // Ефективна економіка. - 2010. №3.
19. Носата Н. Посібник з транскордонного співробітництва. Проект ТАСІС "Карпати 2003–2011" / Н. Носата, М. Лендзел, В. Чопак та ін. – АРР Закарпаття, 2005. – 70 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arr.com.ua/files/sitefiles/book2.pdf>
20. Про транскордонне співробітництво : закон України від 24.06.2004 № 1861-IV (ст. 1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.
21. Покорний Т. Співпраця України з Європейським Союзом // Актуальні проблеми зовнішньої політики України. - Ч., 2008. - С.201-202
22. Проект Закону України "Про територіальний устрій України" Урядовий Портал www.kmu.gov.ua/control/uk/.../article?art
23. Притула Х. М. Розвиток євро регіонального співробітництва України та ЄС: сучасний стан та перспективи / Х. М. Притула, Я. Я. Калат // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : [зб. наук. пр.] / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; редкол.: В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2015. – Вип. 6(116). – С. 27-31.
24. Терещенко Т. Науково-методичні основи забезпечення розвитку транскордонного співробітництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.10.01 «розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / Терещенко Т. – Київ, 2005. – 23 с.
25. Терещенко Т.В. Методичні підходи до оцінки результатів транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України / Т.В. Терещенко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2006. – № 6. – С. 406-409.
26. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи : монографія / І. В. Артьомов, З. С. Варналій, В. В. Гоблик

- та ін. ; за заг. ред. І. В. Арт'ємова ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т, Навч.-наук. ін-т євроінтеграц. дослідж. – Ужгород : МПП "Гражда", 2012. – 520 с. : Бібліогр.: с. 444-482. – Тит. арк. парал. англ. – ISBN 978-966-176-118-5
27. Уханова І.О. Проблеми та перспективи розвитку інноваційних підприємств (технопарків) у регіонах України//Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса: ОДЕУ, 2006. – Вип.23.- С.342-347.
28. Уханова І.О. Роль технологічних парків в становленні та розвитку інноваційної економіки країни//Економічний вісник університету: збірник 122 наукових праць вчених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2011.- Випуск 16/2. – С.212-217.
29. Уханова І.О. Умови формування технологічних парків в регіонах України//Соціальні, фінансові та економічні основи ефективної політики держави в умовах глобалізації: Матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених/Заг.ред. д.е.н., проф. Дубницького В.І. – Донецьк: ТОВ «ДЕГІ», 2010. –Ч.1. – С.216-218.
30. Офіційний сайт головного управління статистики в Одеській області [Електроний ресурс]–Режим доступу до веб-сайту: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
31. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: підручник/ Л.І. Федулова. – К.: Либідь, 2015. – 235 с
32. Федей Розвиток єврорегіонів в Україні [Електроний ресурс]–Режим доступу до веб-сайту: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/c/2/27.pdf>
33. Швець Ф.Д. Технопарки як інноваційна складова економічного потенціалу держави / Ф.Д. Швець, Н.А. Беліченко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». – 2017. – Вип. 1(53). – С. 218-226.

34. Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Активізація форм та методів транскордонного співробітництва в рамках євроінтеграції [Електронний ресурс] / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна – Режим доступу до ресурсу: <http://fei.idgu.edu.ua/conference/dokl/d56.html>.
35. Шилепницький П. І. Розвиток транскордонного співробітництва як передумова європейської інтеграції України. // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007р. – №6 – ст. 47-52.
36. Школа І.М. Методичні підходи до оцінки транскордонного співробітництва [Електронний ресурс] / І.М. Школа, Б.М. Короб // Збірник наукових праць. Економічні науки. – 2010. – №6. – С. 1-7.
37. Шилік Л.В. Методика оцінки транскордонного співробітництва регіонів на локальному рівні: Матеріали міжнарод. конф. [“Регіональна політика і транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України”], (м. Ужгород, 24-25 травня 2007 р.) / Л.В. Шилік. – Ужгород: Ліра, 2007. – С. 302-306.
38. Czyzewski, Krzysztof. The Idea of a Border in the European Tradition//Regional Contact. 1995. No 10, pp. 120-128.
39. OECD. Main Science and Technology Indicators. 2012/1. – Paris, 2012. – P. 25.
40. National Science Board. Science and Engineering Indicators – 2003. – Arlington, V.A.: National Science Foundation, 2003